

معرفی اجمالی

ساحت اقتصاد و معیشت

ضمیمه ی شماره ۱۹/۱ کتاب معرفی حکمت سرا

www.hekmatjoo.ir

ویرایش پاییز ۱۳۹۵

فهرست:

- ۱- تعریف ساحت..... ۲
- ۲- بیان هدف و ضرورت ارائه ی ساحت..... ۳
- ۳- ارائه ی تعریف و طبقه بندی حوزه های کلی..... ۶
- ۴- طبقه بندی و تعریف عناوین اصلی..... ۸
- ۵- تعیین جایگاه کاربردی عناوین اصلی..... ۱۲
- ۶- معرفی کتب و منابع موجود..... ۱۴
- ۷- معرفی متفکران و راه های ارتباطی با ایشان..... ۱۶
- ۸- ارائه ی تاریخچه ساحت..... ۱۸
- ۹- تعیین حداقل های ساحت..... ۲۳
- ۱۰- تعیین حداقل پیشنهادها برای ساحت..... ۲۴
- ۱۱- انطباق محتوای ساحت با کتب نظام فعلی..... ۲۵
- ۱۲- آسیب شناسی ساحت..... ۲۶
- ۱۳- شیوه های اختصاصی ارائه ی محتوای ساحت..... ۲۷
- ۱۴- معرفی ارزیابان و تصدیقگران ساحت..... ۲۸

۱- تعریف ساحت

علم اقتصاد از علوم اجتماعی است مطالعه علمی جنبه‌های گوناگون رفتار اقتصادی انسان را برعهده دارد.

ریشه، معنی و مفهوم واژه «اقتصاد»:

اقتصاد (economy) از واژه οἰκονομία (اُیکُنُمیا) در زبان یونان باستان از ترکیب دو کلمه οἶκος (اُیکُس به معنای خانواده) و νόμος (نُمُس به معنای روش یا قانون) = «قواعد خانه (خانوار)» است و به تعبیر دیگر علم اقتصاد را تدبیر منزل نامند. و امروزه (Economics)، شاخه‌ای از علوم اجتماعی است که به تحلیل تولید، توزیع و مصرف کالاها و خدمات می‌پردازد.

از تعریف صریح علم اقتصاد در اینجا تعمداً پرهیز شده چرا که مکاتب اقتصادی مختلف تعاریف مختلفی با توجه به شناخت شناسی، معرفت شناسی، روش شناسی خود ارائه نموده اند.

۲- بیان هدف و ضروریات ارائه‌ی ساحت

تامین معاش از ضروریات زندگی هر بشری می باشد لذا اقتصاد نیز به عنوان علمی جدایی ناپذیر از زندگی بشر رخ می نماید بنابراین همه ی افراد نیاز به آگاهی نسبت به قوانین و مهارت های حاکم بر فعالیت های اقتصادی را دارند.

جایگاه اقتصاد در دین:

شناخت شناسی اسلام در حوزه اقتصاد

در اسلام رابطه خداوند با طبیعت رابطه ای خالقانه، حافظانه، قیومانه، محیطانه، مالکانه و ربانی است و رابطه خدا با انسان رابطه ای رازقانه و هادیانه است. اسلام حرکت جهان را هدفدار به سوی خداوند می داند که این جهان را مختص انسان و محل آزمایش او آفریده و دارای خزائن غیبی و نظام علی و معلولی است.

در اسلام انسان دارای دو بعد روح و جسم و هدف آفرینش انسان حرکت به سمت کمال و رسیدن به مقام عبودیت است و هر کاری در مسیر کمال انسان دارای ارزش اخلاقی است که شناخت آن به وسیله عقل و وحی است. خدا مالک و انسان خلیفه و امانتدار است.

در اسلام هویت جامعه امری موهومی و اعتباری است و حقیقت مستقل از هویت انسانها ندارد ولی منشأ انتزاع حقیقی دارد یعنی از قدر مشترک هویت افراد انتزاع می شود و بر هویت افراد نیز اثر می گذارد. سنتهایی الهی و تغییرناپذیر مسلط و محیط بر جامعه وجود دارد (مانند تغییر وضع ملتها مستلزم تغییر خودشان است، تقوا سبب نزول برکتهای الهی و عدل افزاینده آن است، شکر نعمات سبب فزونی آنهاست).

معرفت شناسی اسلام در حوزه اقتصاد

اسلام در نحوه کسب شناخت ها و معارف معمول بشری برخلاف جریان بازار آزاد، علاوه بر حس و تجربه، استفاده از وحی را مجاز و بلکه لازم می داند. اسلام وحی را مبنا و غیرقابل

تخلف می‌داند و در کنار آن برای هر یک از عقل و تجربه نیز جایگاه و شأنی درخور قایل است.

روش‌شناسی اسلام در حوزه اقتصاد

اقتصاد اسلامی فاقد یک روش‌شناسی منسجم است. خرده‌جریان‌های غالب در اقتصاد اسلامی، تفاوت روش‌شناختی جدی با جریان بازار آزاد ندارند جز این که منابع گسترده‌تری را برای کسب معرفت و ساخت پیکره دانش یا علم اقتصاد (اسلامی) مورد استفاده قرار می‌دهند.

اسلام و مالکیت

نظام اقتصادی اسلام مالکیت حقیقی را از آن خدا می‌داند و مالکیت خصوصی، مالکیت عمومی و مالکیت دولتی را که از نوع مالکیت‌ها اعتباری است در عرض هم می‌پذیرد.

اسلام و دولت و بازار

طبق فقه اسلامی، دولت مالک بخش مهمی از اموال به عنوان انفال شناخته می‌شوند، به علاوه بخشی از اموال نیز به صورت ثانوی و قهری به ولی فقیه منتقل می‌شود (اموال بلاوارث، بلاصاحب و ...). تولی اجرای احکام اقتصادی اسلام توسط دولت مورد تأکید جمعی از اقتصاددانان با گرایش اسلامی است و کاستن از نابرابری‌های اقتصادی را از وظایف دولت اسلامی می‌دانند. عده‌ای دیگر به جریان نهاد‌گرایی نزدیک هستند و دولت را داور تضادهای منافع فرد و جمع، و تعیین‌کننده چارچوب حقوق فرد و جامعه می‌دانند.

ضرورت مدیریت اقتصادی در سطح فردی و اجتماع

روند بالای دانش اقتصاد امروزی، ساخته و پرداخته سلسله ای از اندیشه ها و تفکرات ژرف اندیشمندانی است که سالیان دراز به کوشش های فراوان در این زمینه پرداخته اند. از این رهگذر، علم اقتصاد به بررسی منابع کمیاب، به عنوان یک اصل اساسی در زندگی اقتصادی بشر توجه می نماید که این اصل، خود ناشی از محدود بودن منابع طبیعی و نیروی کار انسانی است.

به بیان دیگر، طبیعت و نیروی کار بشر، توانایی جوابگویی و ارضای نیازهای نامحدود بشر را ندارد و لذا این سؤال طرح می شود که چگونه می توان منابع کمیاب را برای ارضای خواسته های انسان که در رقابت با یکدیگر نیز هستند تخصیص داد، به گونه ای که حداکثر خواسته های یاد شده برآورده گردد؟

انسان با توجه به تمایلی که به ارضای نیازهای خود دارد، سعی می کند که با صرف حداقل تلاش یا هزینه، حداکثر نتیجه را به دست آورد (اصل اقتصاد) که در اقتصاد اسلامی دو مفهوم اقتصاد لغو و نافع مطرح است که اقتصاد لغو اقتصادی است که همه منافع آن در همین زندگی دنیوی به اتمام می رسد در حالیکه اقتصاد نافع اقتصادی است که باعث سعادت و رفاه در دنیا و آخرت می شود.

اقتصاد خرد (Microeconomics) (رفتار در سطح واحدهای کوچک اقتصادی) و کلان (Macroeconomics) (رفتار در کل اقتصاد)

اقتصاد اثباتی (economics positive) (تعریف کننده "آنچه هست") در برابر اقتصاد دستوری یا هنجاری (economics normative) (دفاع از "آنچه که باید باشد")؛

اقتصاد نظری در مقابل اقتصاد کاربردی؛

اقتصاد عقلانی در برابر اقتصاد رفتاری؛

اقتصاد جریان اصلی یا متداول (economics mainstream) (اقتصاد ارتدوکس که بیشتر با پیوند میان عقلانیت، فردگرایی و تعادل سروکار دارد) و اقتصاد دیگراندیش (economics heterodox) (که رادیکال است و با پیوند میان نهادها، تاریخ و ساختار اجتماعی سروکار دارد).

اقتصاد ارتدوکس

اقتصاد ارتدوکس بیشتر با پیوند میان عقلانیت، فردگرایی و تعادل سروکار دارد. این اقتصاد به جریان متعارف علم اقتصاد معروف است و جریان مرکانتیلیسم، فیزیوکراسی، کلاسیک، کینزی در این طبقه قرار می‌گیرند. دانش در علم اقتصاد متعارف به نظریه رفتار فردی، کلان، شکست بازار و نظریه دولت و اقتصاد توسعه تقسیم بندی می‌شود. روش شناسی این علم اثبات گرایی است. این علم محصول رنسانس بوده و مبنای آن نفی ربوبیت خداوند است و محور آن اومانیسیم و انسان اقتصادی انسانی خودخواه، لذت طلب، تنوع طلب و بی نهایت طلب است. از مغالطات این علم ارتباط معکوس بین بیکاری و تورم، فاقد بار ارزشی بودن این علم و جهانشمولی آن، آزاد گذاشتن اقتصاد برای ایجاد حداکثر رفاه و حداکثر بودن قیمت در شرایط انحصاری و تقسیم بندی کشورها به دو دسته سلطه گر و سلطه پذیر می‌باشد.

اقتصاد هترودوکس

اقتصاد هترودوکس رادیکال است و با پیوند میان نهادها، تاریخ و ساختار اجتماعی سروکار دارد. دگراندیش هستند و معتقدند که علم اقتصاد متعارف تبیین درستی از پدیده های اقتصادی ندارد و سیاستهای کاملی برای پیشرفت ارائه نمی دهد. مکتب نهادگرایی، تکامل گرایان، فمینیسم در اقتصاد، مکتب سیاسی رادیکال، مکتب اقتصاد اکولوژیکی، اقتصاد رفتاری، مکتب اتریش و نئومارکسیستی و... و حتی گروهی اقتصاد اسلامی را نیز در این دسته قرار می دهند.

اقتصاد اسلامی

هدف این اقتصاد تحقق انسان کامل و رسیدن به مقام حداکثر عبودیت است. در معارف اقتصاد اسلامی شناسایی الگوی مطلوب، وضعیت موجود و الگوی تغییر مطرح است که به سه مجموعه معرفتی مکتب اقتصادی اسلام (آیین زندگی اقتصادی که مجموعه هنجارهای اقتصادی اسلام است)، نظام اقتصادی اسلام (سخت افزار و نرم افزار که بازتاب پرتوهای مکتب اقتصادی اسلام در آینه زمان و مکان است) و علم اقتصاد اسلامی (تبیین پدیده ها و روابط علی و معلولی در یک نظام اقتصادی اسلامی که علاوه بر تجربه و عقل از وحی نیز مدد می گیرد) تقسیم بندی می شود. این مکتب سه اصل عدالت، جهاد و عزت اقتصادی استوار است. در این اقتصاد ارزشها از سوی خداوند تعیین می گردد.

زیرموضوعات شامل:

اقتصاد بین الملل، اقتصاد رفاه، مالیه، اقتصاد کشاورزی، اقتصاد صنعتی، اقتصاد عمومی، اقتصاد منابع طبیعی، اقتصاد محیط زیست اقتصاد سنجی اقتصاد انرژی، فلسفه اقتصاد، اقتصاد توسعه، اقتصاد شهری، اقتصاد منطقه ای، اقتصاد بخش عمومی، اقتصاد مدیریت، اقتصاد منابع پایان پذیر، اقتصاد منابع تجدید پذیر، اقتصاد خرد، اقتصاد جمعیت، اقتصاد کلان، برنامه ریزی اقتصادی، اقتصاد ریاضی، اقتصاد مهندسی، اقتصاد نظری، اقتصاد بازرگانی، اقتصاد حمل و نقل، تاریخ عقاید اقتصادی، نظامهای اقتصادی، بودجه ریزی، اقتصاد جنگل، اقتصاد آموزش و پرورش، اقتصاد ورزش

اقتصاد خرد

شاخه‌ای از علم اقتصاد است که به مطالعه منحصر به فرد اقتصاد، تجزیه و تحلیل بازار، رفتار مصرف‌کنندگان و خانوارها و بنگاه‌ها می‌پردازد و اساس آن مدل‌های ریاضی است. اقتصاد خرد چگونگی رفتار انسان‌ها و انتخاب‌هایشان را در سطح واحدهای خرد یا کوچک اقتصادی مانند یک فرد، یک بنگاه، یک صنعت یا بازار یک کالای خاص بررسی می‌کند و به چگونگی تعامل بین خریداران و مصرف‌کنندگان و عوامل مؤثر در انتخاب خریداران می‌پردازد. اقتصاد خرد به‌خصوص به الگوی عرضه و تقاضا برای کالاها و خدمات و همچنین تعیین قیمت خروجی در بازارهای خاص توجه دارد و معمولاً در بازارهایی که در آن کالاها در حال خرید و فروش هستند کاربرد دارد.

اقتصاد کلان

شاخه‌ای از علم اقتصاد است که به عملکرد، ساختار، رفتار و تصمیم‌گیری یک اقتصاد در کلیت آن می‌پردازد، خواه اقتصاد یک کشور باشد یا اقتصاد یک منطقه و یا اقتصاد جهانی. اقتصاد کلان با بررسی شاخصهای کلی نظیر تولید ناخالص داخلی، نرخ بیکاری، شاخص قیمت سعی در فهم عملکرد کل اقتصاد دارد. در این راستا محققان اقتصاد کلان با ارائه مدل‌هایی رابطه میان عواملی همچون درآمد ملی، تولید، مصرف، بیکاری، تورم، پس‌انداز، سرمایه‌گذاری، تجارت بین‌الملل و مالیه بین‌الملل در اقتصاد را توضیح دهند. اقتصاد خرد و کلان دو شاخه عمده علم اقتصاد را تشکیل می‌دهند. اقتصاد کلان در واقع مطالعه و تجزیه و تحلیل پدیده‌ها و متغیرهای کلی اقتصادی (متغیرهایی مانند سطح کل تولید جامعه و عوامل

تشکیل دهندهٔ آن، سطح عمومی قیمت‌ها، سطح اشتغال، رشد اقتصادی و متوسط دستمزدها برای تمامی کارگران شاغل در اقتصاد)، بررسی روابط بین آنها به منظور پیش‌بینی و اتخاذ سیاست‌های مناسب در آینده، و تصحیح سیاست‌ها و تصمیمات اقتصادی گذشته است.

اقتصاد اثباتی

اقتصاد اثباتی به مطالعه آنچه که هست، و یا چگونگی حل واقعی مسائل اقتصادی مبتلابه هر جامعه‌ای می‌پردازد. (با حقایق قابل لمس و آنچه هست سر و کار دارد). از این نظرگاه، کلیه مطالب اثباتی باید به شکلی در آیند که براساس شواهد تجربی آزمون‌پذیر باشند. اقتصاد اثباتی، بررسی آن دسته از مقولات اقتصادی است که به طور اصولی بتوان از طریق مشاهدات و تجربیات واقعی و بدون قضاوت بر پایه ارزش‌های ذهنی صحت آن را اثبات کرد. اقتصاد اثباتی توصیفی بوده و وقایع اقتصادی را صرفاً توصیف می‌کند.

اقتصاد دستوری

اقتصاد دستوری به مطالعه آنچه باید باشد یا اینکه مسائل اقتصادی هر جامعه چگونه باید حل شود، می‌پردازد. و با احکام ارزشی سر و کار دارد. اقتصاد دستوری از تحلیل و توصیف در می‌گذرد و سیاست وضعی و قضاوت درباره مناسبت و اقتصادی اعمال را در برمی‌گیرد.

اقتصاد نظری:

در حقیقت جنبه محض تئوریک اقتصاد را مورد بررسی قرار می‌دهد و پایه و چارچوب دانش اقتصاد را مورد بررسی قرار می‌دهد و به نظر می‌رسد که پایه و مبنای سایر گرایشهای اقتصاد و هر گرایش فرعی اقتصاد است. این گرایش قلمرو بسیار خوبی برای دانش پژوهی و تحقیق و پیشرفت و ارتقاء است. در زمینه مطالعات مکمل این گرایش باید دانست که این رشته به

چارچوب نظری دانش اقتصاد مربوط می شود در نتیجه ضرورت دارد که به قلمروهای مجاور اقتصاد مثل جامعه شناسی، علوم سیاسی و تاریخ توجه شود.

اقتصاد کاربردی:

بیشتر توجه اقتصاد کاربردی در سیاستگذاری عمومی بر تشخیص چگونگی بهبود بهره‌وری یک اقتصاد متمرکز است. تشخیص واقعیت کمیابی و سپس چاره اندیشی برای چگونگی سازماندهی جامعه برای بهره‌ورترین شیوه استفاده از منابع بعنوان «ماهیت اقتصاد» تعریف شده است.

اقتصاد رفتاری:

اقتصاد رفتاری Behavioral economics و فاینانس رفتاری رشته‌ای است که با روش علمی در فضای روان‌شناسی شناختی‌فاکتورهای مربوط به احساسات و اجتماع را در تحلیل و فهم بازارها و عوامل اقتصادی به کار می‌گیرد. از آنجا که واحد تحلیل در این دو علم، فرد و رفتار او می‌باشد تعامل بین علم اقتصاد و روان‌شناسی می‌تواند برای نظریه‌پردازی اقتصادی مورد استفاده اقتصاددانان قرار گیرد.

اقتصاد حمل و نقل:

هدف از چنین گرایشی آشنایی با مفاهیم و ویژگیهای اقتصادی حمل و نقل، روشهای حمل و نقل سنتی و مدرن، انتخاب وسیله، ارزیابی خدمات حمل و نقل، ارزشیابی طرحها و پروژه های حمل و نقل و مواردی دیگر از این نوع و بررسی نظریه های گوناگون ارائه شده در زمینه ارتباطی حمل و نقل و توسعه اقتصادی است. همچنین نکات ویژه ای در خصوص حمل و نقل زمینی، دریایی، هوایی، خطوط و لوله های نفتی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱- برنامه ریزی حمل و نقل با هدف آشنایی با تعاریف، تفاوت‌های برنامه ریزی، تجزیه و تحلیل شبکه‌ها و برنامه ریزی حمل و نقل در کشورهای در حال توسعه و توسعه نیافته با هدف ارتقای توان علمی کشورهای در حال توسعه.

۲- بیمه حمل و نقل با هدف آشنایی کلیات بیمه‌های اموال به ویژه بیمه آتش سوزی، اتومبیل
۳- حقوق حمل و نقل با هدف آشنایی با قوانین و مقررات کلی و مرتبط با علوم و فنون حمل و نقل و تسلط بر مقررات و آیین‌نامه‌های پایه‌ای حمل و نقل.

۴- اقتصاد منطقه‌ای

۵- تحقیقات بازاریابی

۶- پژوهش عملیاتی

گرایش اقتصاد صنعتی:

اقتصاد صنعتی شاخه‌ای از علم اقتصاد است که موضوع آن بررسی ساختار، عملکرد و رفتار در بازار و ارتباط این عناصر با یکدیگر و نظریات صنعتی گوناگون مربوط به شرکت‌ها و بنگاه‌ها می‌باشد.

۵- تعیین جایگاه کاربردی عناوین اصلی ساحت

- زندگی در سایه مواهب الهی و در چارچوب اوامر و نواهی الهی همراه با شناخت اسرار جهان آفرینش و کشف قوانین به منظور پیشبرد دانش و استفاده از علوم و تجارب بشری.

- تقویت حس مسئولیت نسبت به حفاظت از دارایی های مادی و معنوی
- تقویت علاقمندی به بهره‌برداری درست و عاقلانه از منابع و محیط
- تقویت حس همدردی با ملل محروم
- ایجاد روحیه ی تحقیق و جست و جو و نقادی
- ایجاد علاقمندی به ارائه ی راه حل برای مسائل و مشکلات
- تقویت حس احترام به سایر انسانها
- آشنایی با بحرانهای اقتصادی و توانایی برخوردی مناسب با آنها
- آشنایی با ویژگی های اقتصادی جوامع در مقیاس های متفاوت
- آشنایی با نقش و کاربرد دانش اقتصاد در برنامه ریزی های معیشتی
- آشنایی با شیوه های بهره‌برداری منطقی از منابع و محیط
- آشنایی با راه حل ها و تجارب کشورهای گوناگون در مقابل مسائل و مشکلات اقتصادی

- شناخت علل عقب ماندگی یا پیشرفت جوامع
- آشنایی با مسائل و مشکلات اقتصادی در مقیاس های محلی ملی و بین المللی.
- ایجاد روحیه ی صرفه جویی و قناعت و پرهیز از اسراف و تبذیر در همه ی شئونات زندگی

- ارتقای بینش و بیداری سیاسی نسبت به اوضاع سیاسی ایران و جهان
- ایجاد آمادگی و توانایی برای مشارکت فعال در بخش های گوناگون اقتصادی به منظور تامین خودکفایی و رهایی از وابستگی

● شناخت منابع اقتصادی کشور و پرورش روحیه ی حراست از اموال عمومی و ثروت های ملی

● توانایی به کارگیری دانش اقتصاد در زندگی فردی و اجتماعی

● آشنایی با شیوه های زندگی و فرهنگ و رسوم جوامع مختلف

۶- معرفی کتب و منابع موجود پیرامون ساحت

۱. اقتصاد ما: محمدباقر صدر، ترجمه محمد کاظم موسوی، دوره دوجلدی انتشارات اسلامی، ۱۳۴۸
۲. پول و بانکداری اسلامی و مقایسه ی آن با نظام سرمایه داری: ایرج توتونچیان، توانگران، ۱۳۸۵
۳. نگرشی بر اقتصاد اسلامی: یدا... دادگر، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۸
۴. دغدغه ها و چشم انداز های اقتصاد اسلامی: حسن سبحانی؛ سمت ۱۳۸۰
۵. مبانی اقتصاد اسلامی: دفتر همکاری های حوزه و دانشگاه، سمت ۱۳۸۸
۶. فلسفه علم اقتصاد اسلامی: حسین میرمعزی، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۸
۷. پنجاه درس در اقتصاد اسلامی: محمدعلی تسخیری، فرهنگ مشرق زمین، ۱۳۸۲
۸. مقدمه ای بر معرفت شناسی: موسی غنی نژاد، مؤسسه عالی پژوهش های بازرگانی، ۱۳۷۷
۹. تجددطلبی و توسعه در ایران امروز: موسی غنی نژاد، نشر مرکز، ۱۳۷۸
۱۰. آزادی خواهی نافرجام: موسی غنی نژاد و محمد طیبیان، گام نو، ۱۳۸۱
۱۱. اقتصاد و عدالت اجتماعی: مسعود نیلی و همکاران، نشر نی، ۱۳۸۶
۱۲. معمای فراوانی؛ رونق های نفتی و دولت های نفتی: ترجمه جعفر خیرخواهان، نشر نی، ۱۳۸۸
۱۳. اقتصاد سیاسی جمهوری اسلامی (مجموعه مصاحبه ها) بهمن امویی، گام نو دوره دو جلدی، ۱۳۸۲
۱۴. مدارهای توسعه نیافتگی در اقتصاد ایران: حسین عظیمی، نشر نی، ۱۳۷۲
۱۵. بحران در علم اقتصاد و اقتصاد ایران: پژوهشکده اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۵

۱۶. اقتصاد ایران تألیف مسعود نیلی
۱۷. اقتصاد ایران و معمای توسعه نیافتگی تألیف مسعود نیلی
۱۸. تجربه و توسعه صنعتی در جهان تألیف مسعود نیلی
۱۹. کلیات علم اقتصاد تألیف مسعود نیلی
۲۰. کلیات علم اقتصاد تألیف گریگوری منکیو ترجمه حمیدرضا ارباب نشرنی
۲۱. اقتصاد پول و بانکداری تألیف پرویز داوودی و حسین صمصامی
۲۲. توسعه اقتصادی تألیف محمد متوسلی
۲۳. عیش و معاش تألیف امیرحسن بانکی پورفرد

۷- معرفی متفکران و راه های ارتباطی با ایشان

ردیف	نام و نام خانوادگی	مسئولیت	پل ارتباطی
۱	محمدعلی تسخیری	از پیشگامان جریان اقتصاد اسلامی در ایران	www.taskhiri.ir/
۲	حسن سبحانی	از پیشگامان جریان اقتصاد اسلامی در ایران	hasansobhani.ir/
۳	مسعود درخشان	از پیشگامان جریان اقتصاد اسلامی در ایران	ordinet.ir/portfolio/
۴	ایرج توتونچیان	از پیشگامان جریان اقتصاد اسلامی در ایران	@alzahra.ac.ir
۵	حجه اله عبدالملکی	استادیار دانشکده معارف اسلامی و اقتصاد دانشگاه امام صادق علیه السلام	dr .h. abdolmaleki@gmail.com
۶	عادل پیغامی	عضو هیات علمی دانشگاه امام صادق علیه السلام	paighami.blog.ir/
۷	سید شمس الدین حسینی	عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبایی	http://shamseddin-hosseini.ir
۸	یداله دادگر	از پیشگامان جریان اقتصاد اسلامی در ایران	Y_dadgar@sbu.ac.ir
۹	موسی غنی نژاد	از پیشگامان جریان بازار آزاد در ایران	ghaninejad@put.ac.ir
۱۰	مسعود نیلی	از پیشگامان جریان بازار آزاد در ایران	m.nili@sharif.edu : http://gsme.sharif.edu/~m.nili/

ردیف	نام و نام خانوادگی	مسئولیت	پل ارتباطی
۱۱	فرشاد مومنی	از پیشگامان جریان نهاد گرایی در ایران	farshadmomeni.vamardom.com
۱۲	مهدی طغیانی	از اساتید دانشگاه اصفهان - پایان نامه در زمینه آموزش اقتصاد	۰۹۱۲۴۸۳۳۶۱۸
۱۳	هادی امیری	از اساتید دانشگاه اصفهان و موسسه مفتاح در زمینه آموزش اقتصاد	۰۹۱۰۲۳۰۵۱۷۴
۱۴	محمد رضا واعظ برزانی	از اساتید دانشگاه اصفهان و رئیس پژوهشکده اقتصاد دانشگاه اصفهان	vaez[at]ase.ui.ac.ir http://ase.ui.ac.ir/~vaez
۱۵	محسن غلامی رنانی	از اساتید دانشگاه اصفهان	e-economic.blogfa.com

علم اقتصاد علمی است بسیار قدیمی و شاید بتوان گفت قدمتی به اندازه تاریخ دارد. اقدام به تدوین اصول و قوانین اقتصاد بصورت مدون و علمی برای اولین بار توسط "آدام اسمیت" انجام گرفت، گرچه ابن خلدون مطالب ارزنده‌ی قرن‌ها پیش مطالبی در مورد اقتصاد گفته است. اسمیت اطلاعات اقتصادی زمان خود را طبقه بندی کرد و در سال ۱۷۷۶م کتابی تحت عنوان تحقیقات درباره ماهیت و علل ثروت ملل منتشر کرد. موضوع علم اقتصاد مطالعه در چگونگی تشکیل، توزیع، و مصرف ثروت است

علم اقتصاد به معنای وسیع کلمه، اقتصاد مطالعه در بهزیستی انسان است. انسان برای بهتر زیستن نیاز به مال دارد، مال باید رفع حاجت کند و قابلیت تصرف و تملک، قابل نقل و انتقال حقوقی و کمیاب باشد. عده‌ای علم اقتصاد را علم تولید و توزیع ثروت گفته‌اند. ژان باتیست سه علم اقتصاد را علم قوانین حاکم بر ثروت و نشان دهنده طرق تشکیل و توزیع و مصرف ثروت دانسته است (قدیری اصل، ۱۳۵۴، ص ۲۱). برای تجزیه و تحلیل تئوریهای اقتصاد، اولین بار پرفسور "رنگار فریچ" در سال ۱۹۲۰م آنرا به دو قسمت خرد و کلان (میکرو و ماکرو) تقسیم کرد (جاسبی، ۱۳۶۱، ص ۴)

بررسی اندیشه‌ها و مکاتب اقتصادی بر حسب تاریخ آنها

۱- اندیشه‌های اقتصادی یونان قدیم

تفکر اقتصادی یونان قدیم مدیون اندیشه‌های دو فیلسوف بزرگ عالم یعنی افلاطون و ارسطو است. اندیشه اقتصادی افلاطون بر پایه اخلاق بنا شده بود، وی پول و فضیلت را دو کفه ترازو می‌دانست که محال است یک طرف ترازو بالا برود و دیگری نزول نکند. وی دلبستگی به پول و ثروت را قبیح می‌دانست و ربا خواری را محکوم می‌کرد. ارسطو نیز از رژیم اقتصادی عصر خود انتقاد می‌کرد و مخالف ربا خواری و تجارت و سوداگری بود،

ولی با مالکیت ارضی در چارچوب خانواده موافق بود و بردگی را لازمه تولید می دانست
(تفضلی، ۱۳۸۵، ص ۱۹-۳۰)

۲- اندیشه های اقتصادی قرون وسطی

در این دوره تا قرن ۱۰م به اقتصاد از دیدگاه اخلاق می نگریستند. کلیسا مادی گرایی را نفی می کرد و مبادله به صورت کالا به کالا بود. از قرن ۱۲م به علت پیدایش کارگاههای صنعتی و از قرن ۱۳ به علت توسعه روابط خارجی اروپا با خاورمیانه از طریق دریای مدیترانه یک دوره ترقی اقتصادی بوجود آمد و پول به عنوان وسیله پرداخت رواج یافت. ولی تا پیدایش مرکانتیلیسم، مسائل اقتصادی بر پایه عدالت و اصول مسیحیت بررسی و تجزیه و تحلیل می شد (قدیری اصل، ۱۳۵۴، ص ۳۹)

۳- مرکانتیلیسم یا مکتب سوداگران

در قرن ۱۵ و ۱۶ میلادی با تسلط اروپا بر دریای مدیترانه و به دنبال آن اختراع ماشین چاپ، کشف آمریکا، دسترسی به هند و سایر سرزمینها که دارای معادن گرانها بودند و کنار رفتن فتودالیسم توسط دولتهای متمرکز و بالاخره رفرم مذهبی، اروپائیان را به گردآوری ثروت علاقه مند کرد (تفضلی، ۱۳۸۵، ص ۵۱). این گروه بیش از آنکه اقتصاد را از جنبه رفاه بنگرند، جنبه قدرت دولت و قدرت اقتصادی را مورد تحلیل قرار دادند. به همین دلیل به آنان مکتب "اقتصاد قدرت" می گویند. مکتب سوداگران از قرن ۱۵ تا نیمه اول قرن ۱۸ فعالیت داشته اند و نیز اولین قدم ها را جهت تدوین و تنظیم نظریات اقتصادی برداشتند (جاسبی، ۱۳۶۱، ص ۲۱)

۴- لیبرالیسم اقتصادی

الف) لیبرالیسم فیزیوکراتها (مکتب طبیعیون): این مکتب هنگامی مطرح می شود که صنایع فرانسه در حال رکود و بحران است و بار دیگر توجه اقتصاددانان به کشاورزی و زمین معطوف شد. طرفداران این مکتب به طرفداری از آزادی برخاستند. از پیشتازان آن دکتر کنه

فرانسوی بود که به نگارش کتاب "جدول اقتصادی" پرداخت و منظور وی دفاع از حاکمیت نظام طبیعی در روابط بین انسانها و بالاخره عمومیت یافتن دو شعار "آزادی عمل" و "آزادی عبور" بود (جاسبی، ۱۳۶۱، ص ۲۵-۲۷).

ب) لیبرالیسم کلاسیک: این مکتب در انگلستان در نیمه اول قرن ۱۸ بنیان نهاده شد. پیدایش آن همزمان با پایان دوره فئودالی و شروع سرمایه داری صنعتی می باشد. سرمایه داران خواهان عدم دخالت دولت برای آزادی کامل اقتصادی برای سود و منافع شخصی و کلان بودند و معتقدند که انسان بطور طبیعی به دنبال سود می رود و چون منافع او جزئی از منافع جامعه است بنابراین در جهت منافع جامعه گام بر میدارد (جاسبی، ۱۳۶۱، ص ۲۶).

لیبرال های کلاسیک را به دو دسته تقسیم کرده اند: یک. علمای اقتصادی خوشبین: آدام اسمیت، ژان باتیست سه، باستیا. دو. لیبرالهای بدبین: رابرت مالتوس و دیوید ریکاردو. دسته خوشبین ها عقیده دارند که اصالت فرد، نظامات اقتصادی با جریان طبیعی اقتصاد موجب رفاه و خوشبختی جامعه خواهد شد. دسته بدبین ها ضمن قبول همان قواعد اجرای آزادی و قوانین مکشوفه را موجب فقر می دانستند و سرانجام آنرا شوم و تاریک برای جامعه بشری پیش بینی می کردند (قدیری اصل، ۱۳۵۴، ص ۴۷-۵۵).

لیبرالیسم اقتصادی در اواسط قرن ۱۹ در اوج اعتبار و در همه جا با پیروزی مواجه بود. تعدی و اجحاف و سو استفاده ای که در این نظام نسبت به کارگران صورت می گرفت در نیمه دوم قرن ۱۹ باعث مطرح شدن این سوال شد که "آیا فقر کارگران نتیجه قانون طبیعی است یا نتیجه رژیم غلط لیبرالیسم اقتصادی؟" (قدیری اصل، ۱۳۵۴، ص ۵۸-۶۹). به دنبال آن جنبشهای فکری معارض مکتب کلاسیک به وجود آمد که عبارتند از: یک. ناسیونالیسم اقتصادی، دو. سوسیالیسم ایده آلیست و نهضت تعاونی، سه. مارکسیسم. در اینجا برای رعایت اختصار توضیحی کوتاهی بر مارکسیسم داده میشود: در جامعه ای که مارکس در آن زندگی می کرد دو خصیصه متضاد وجود داشت که از طرفی فقر و فاقه در جامعه رو به افزایش می نهاد و از طرف دیگر توده مردم از حقوق سیاسی برخوردار می شدند (انقلاب

فرانسه). همه تلاش مارکسیسم به منظور طغیان از عذاب فقر و انتقال قدرت از دست طبقه حاکمه به طبقه کارگر بود (باربر، ۱۳۷۰، ص ۱۳۳-۱۳۷).

۵- مکتب نئو کلاسیک (مارژینالیسم)

از خصوصیات این مکتب که در نیمه دوم قرن ۱۹ شکوفا شد، آنست که موسسان می خواستند علم اقتصاد را تنها اصل مسلمی که "انسان در جستجوی تمتع بیشتر با کوشش کمتر است" پایه گذاری کنند. این نحوه فکر همانست که کلاسیکها نفع شخصی را محرک فعالیت‌های انسانی تشخیص داده بودند. (قدیری اصل، ۱۳۵۴، ص ۷۷) برجسته ترین عضو این مکتب آلفرد مارشال است که کتاب "اصول علم اقتصاد" را در سال ۱۹۸۰م نوشت. وی نظریه های عرضه، تقاضا، ارزش مبادله، و توزیع درآمد ملی را مطرح کرد (تفضلی، ۱۳۸۵، ص ۲۴۹-۲۷۵)

۶- تحلیلهای اقتصادی جدید

وقوع دو جنگ جهانی باعث بوجود آمدن سیاستهای اقتصاد ملی شد و بحران عجیب سالهای ۱۹۲۹-۱۹۳۰ و ... به مقیاس جهانی دگرگونیهای شگرف بوجود آورد. اولین کسی که به نارسایی و ناکفایتی نظریه جامع لیبرالها حمله برد "لرد کینز" انگلیسی بود که کتاب نظریه عمومی اشتغال، پول، بهره را منتشر کرد و در آن به بررسی دو تعادل جزئی یعنی تعادل کالاهای مصرفی و تعادل کالاهای سرمایه ای پرداخت و نتیجه گرفت که برای اینکه تعادل کلی (تولید و تقاضا) حفظ شود، باید این دو تعادل را برقرار کرد (قدیری، ۱۳۵۴، ص ۸۰-۸۴)

بسیاری از مورخان اقتصادی عقیده دارند که تا نیمه اول قرن ۱۸ میلادی عقاید اقتصادی شایسته نام علم اقتصاد به مفهوم تجزیه و تحلیل علمی وابسته به ایده آل نشده است. اقتصاد و فعالیت‌های اقتصادی تا آن زمان تحت الشعاع اخلاق، مذهب، و سیاست بود. اندیشه اقتصادی

افلاطون در ۴۰۰ ق.م بر پایه اخلاق استوار بود . در قرون وسطی کوشش کلیسا ، بی توجه کردن مردم به مادیات و اندیشه اقتصادی تحت الشعاع مذهب بود . با رنسانس و کشف آمریکا و جاری شدن سیل طلا و نقره به اروپا و جانشین شدن دولتهای متمرکز به جای فئودالیتة ، نحوه تفکر جامعه اروپایی دگرگون می گردد و رزاندوزی و کسب قدرت مرکزی به یک ایده آل سیاسی تبدیل می شود . در دوره های معاصر تجدید نظر در مطلوبیت نهایی و حفظ تعادل عمومی سعی شده است.

۹- تعیین حداقل‌های ساحت

- شناخت عوامل برکت و وسعت رزق
- شناخت جایگاه اقتصاد در خانواده و اجتماع
- آشنایی با فرهنگ کار
- آشنایی با تولید و درآمد
- آشنایی با پس انداز و سرمایه گذاری
- آشنایی با مفهوم مصرف صحیح در سبک زندگی اسلامی ایرانی
- شناخت جایگاه مسکن در زندگی
- شناخت بحرانهای مالی و روشهای مقابله با آنها
- آشنایی با انفاق و مفهوم توزیع ثروت
- آشنایی با ادعیه و اذکار وسعت رزق

۱۰- تعیین حداقل‌های پیشنهادها برای ساخت

نظر به اینکه اقتصاد از دسته علوم انسانی است، شناخت و مطالعه فلسفه و جامعه‌شناسی در دریافت دیدگاهی صحیح و متناسب با فرهنگ و سبک زندگی اسلامی ایرانی جهت پایه‌ریزی اقتصاد برکت محور به جای اقتصاد سودمحور موثر است لذا مطالعه تاریخ عقاید اقتصادی و جهت استفاده از علم اقتصاد روز آمار و ریاضی در فهم بهتر اقتصاد تأثیر دارد.

۱۱- انطباق محتوای ساحت با کتب نظام فعلی

در کتب فعلی آموزش و پرورش به اقتصاد عمومی از جمله مباحث آشنایی با اقتصاد و نهادهای پولی و مالی و توسعه اقتصادی و مدیریت اقتصادی و اقتصادی بین الملل پرداخته شده که تنها در معرفی اقتصاد و شناخت ابزار آن مؤثر است و نگرش درستی نسبت به رشته اقتصاد در فرد ایجاد نمی کند. در ساحت اقتصاد علاوه بر موارد بالا مکاتب اقتصادی و موارد کاربردی و بومی علم اقتصاد می بایست معرفی می گردند که به حکمت جو در شناخت دقیق جایگاه این علم در زندگی فردی و اجتماعی او و کسب بینشی عمیق نسبت به افکار و معادلات حاکم بر جهان کمک می کند.

در مطالعات اقتصادی نظریاتی که در اقتصاد بازار آزاد وجود دارد علاوه بر مبنای نفی خدایی آنها، باعث محدود شدن انسان به این دنیا و خودخواهی وی خواهد شد چرا که مبنای عقلانیت در این اقتصاد عقلانیت اومانستی است آنها قایل به به دست آوردن بیشترین لذت با کمترین رنج هستند.

نظریاتی که تشویق به سوداگری می‌کنند باعث تورم و استعمار و استثمار جوامع می‌شوند و دلایل انسانی را اقتصادی نمی‌دانند.

نظریات طبیعت‌گرا در اقتصاد قایل به جبر طبیعی و تنازع بقا بوده که دستگیری از محرومان و مباحث عدالت اقتصادی در آنها جایگاهی ندارد و دخالت دولت هرچند کم و برای اصلاح شکست بازار را صحیح نمی‌دانند.

نظریاتی که نفع‌طلبی انسانها را باعث تأمین نیازها و مبادله و تخصص و بهره‌وری و اختراعات و افزایش تولید می‌دانند با رشد جمعیت مخالف بوده و قایل به جدایی دین از سیاست هستند و تضاد طبقاتی را دامن می‌زنند.

نظریاتی که قایل به رها گذاشتن اقتصاد و دست‌نمائی هستند در مواقع بحران پاسخگو نیستند و برای کشورهای در حال توسعه نیز نمی‌توانند چندان کارا باشند.

نظریات ملی‌گرایانه قایل به تخصص‌نیستند که در شرایط تحریم ایجاد مشکل خواهد کرد.

نظریاتی که اصالتی برای مالکیت قایل نیستند استثمار کارگران را دامن می‌زنند.

مطلوبیت‌گرایان باعث بوجود آمدن شرکتهای دولتی ناکارآمد، تورم و فساد و کسری بودجه هستند.

۱۳- شیوه های اختصاصی ارائه ی محتوای ساحت

ساحت اقتصاد در ۳ سطح ارائه می گردد:

سطح ۱: تاریخ عقاید اقتصادی (حداقل دو نیم سال)

سطح ۲: شناخت شاخه های مختلف علم اقتصاد (دو نیم سال)

سطح ۲: آشنایی با مفاهیم اقتصاد اسلامی و اقتصاد مقاومتی (دو نیم سال)

۱۴- معرفی ارزیابان و تصدیقگران ساحت

این متن جهت بررسی و ارزیابی محتوایی به افراد زیر تقدیم می‌گردد که هر کدام ضمن اظهار نظر درباره‌ی کل محتوا، به صورت مشخص در حوزه‌ی کلی مربوط به خود اعلام نظر می‌فرمایند.

ردیف	نام و نام خانوادگی	حوزه‌ی کلی
۱	استاد اصغر طاهرزاده	علوم دینی معرفتی
۲	دکتر امیرحسین بانکی پور فرد	دکترای فلسفه و کلام اسلامی
۳	سید شمس‌الدین حسینی	دکترای اقتصاد بخش عمومی
۴	وحید مقدم	اقتصاد اسلامی